

Theophili Raynavdi Societatis Iesv Theologi, Opera Omnia

Tam hactenus inedita, quàm alias excusa, longo Authoris labore aucta & emendata : Accessit Tomvs Integer Complectens Indices Septemdecim in vniversum Opus, omnium quotquot prodierunt locupletissimos, Qvibus Absolvts Divinae Av Humanae Eruditionis Thesaurus Orbi literato aperitur ; Adiectus est ...

Raynaud, Théophile

Lugduni, 1665

XI. Christus, Christus, Domino Canticum nouum, Laus eius in Ecclesia Sanctorum, siue Alleluya, & gloria in Excelsis Deo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79582](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-79582)

CAPVT XI.

*Christus, Domino Canticum nouum,
laus eius in Ecclesia Sanctorum
sive alleluia, & gloria in
excelsis Deo.*

NON est vnica *Cantici noui* in Scri-
pturis notio iuxta varios Patres. Ali-
qui enim eum titulum explicant vno
mythico sensu; alij alio. Sunt qui ad Christum
Dei canticum, referant, vt mox dicam, prae-
missa alia affini interpretatione; aliquatenus
diuersa.

*Vita ex noui Testamenti gratia & prae-
scripto exacta, Canticum nouum.*

283 Canticum Domini nouum quod
torres Dauid cantandum suadet, vitam no-
uam ex noui Testamenti gratia initam, in-
terpretatur Augustinus lib. de canticis nouo
cap. 1. Canticum (inquit,) vetus, homo ve-
tus. Nunc autem testamentum nouum, can-
ticum nouum, propter hominem nouum. [Et
plane eadem est mens Nazianzeno orat. 43.
initio. Ait enim, Canticum nouum Domino
canere iubemur, tam qui in Babylonem ac
peruam confusionem à peccato petraçti, ac
deinde in Hierusalem incolumes reuerſi su-
mus. (Atque illic quidem, vt in terra aliena,
canticum diuinum canere minime potera-
mus, hic autem nouam cantionem, vitæque
rationem instituiamus;) quàm qui in virtute
perſectus, nouosque subinde in ea progres-
sus facimus, inuocatoque spiritus ope at-
que auxilio; virtutis muneribus partim iam
sancti sumus, partim fungimur.]

Concinit D. Ambrosius, cuius illa sunt in
psal. 39. ad illud *inmisit in os meum canticum
nouum*, post descriptam veterum de Christo
expectationem. [Expectanti ergo mihi Do-
mine Iesu, aliquando venisti, direxisti gressus
meos in Euangelio, inmisisti in os meum
canticum nouum, quod est nouum Testa-
mentum. Gaudentes iam canimus, hymnum
Deo nostro, quia nouatum virtutum præce-
pta cognouimus, vt nostra omnia relinqua-
mus, Christum sequentes, & nostros diliga-
mus inimicos. Nouos etiam hausimus mo-
res.] Egregie quoque in eandem sententiam
differit serm. 7. in psal. 118. ad v. 6. docens, no-
uum Testamentum & vitam ad eius ghom-
nem exactam, esse dulce cantilenam & can-
ticum nouum ad quod auditum vt Lucæ 7.
habetur, noluerunt saltare Iudæi, ideoque re-
prehenduntur. E contrario autem pijs qui-
busque cantabiles sunt iustificationes Dei.
Vacuientim sunt cantantium more, & diuer-
sacum cogitationum curas relegunt; nec so-
lum corporis vocem, sed etiam mentium sua-
rum vanitates emulcent.]

284 Est sane canticum illud verè no-

uum, & antiquis canticis oppositum è dia-
metro. Audi autorem Tractatus de passione
Domini apud Bernardum cap. 25. [Quid est
canticum nouum? canticum charitatis. Qua-
re nouum? Quia initio sæculi à primis crea-
turis cantatum fuit vetus canticum, contra-
rium charitati. Vis ergo id nosse? Cantauit
Angelus periturus in celo canticum super-
biæ, dicens: *ponam sedem meam ad Aquilo-
nem, & similis ero Altissimo*. Cantauit postea
detractionis canticum in paradiso, cum acce-
dens ad mulierem ait; *Quare prohibuit Deus
vobis, ne comederetis de ligno scientia boni &
mali*? Tanquam diceret, mala intentione pro-
hibuit. Canticum dubitationis cantauit mu-
lier, dicens: *Ne comedamus, & forte moriamur*.
O forte! Quantum infirmitatis nobis indu-
xisti? Videns autem Diabolus mulierem du-
bitantem, prorupit ad canticum mendacij, di-
cens: *Nequaquam moriemini*. O nequam! I-
deò nequam! Vbi est modò tuum *nequaquam*?
Ecce mortui sunt duplici morte, quos dixisti
nequaquam morituros; *Nequaquam*, (in-
quit,) *moriemini*. Malum & vetus canticum,
hoc verbum veritati contrarium. Dixerat
enim Deus: *Quacunque die comederitis, morie-
mini*; morte videlicet animæ, vel vt alij
exponunt; *Moriemini*, id est mortales effi-
ciemini, scilicet vt necessitatem tunc habeat-
is moriendi, qui modò potestis non mori; si
enim inobedientia permansissent, mortui
non fuissent. Cantauit & Adam canticum
excusationis in peccato, cum dixit; *Mulier
quam mihi dedisti sociam, dedit mihi & comedi;*
ac si diceret; Tu potius accusandus esses,
qui talem mihi iunxisti mulierem, quæ me ad
peccandum induceret. Charissimi; vetera
cantica sunt hæc, canticum superbiæ, can-
ticum detractionis, canticum dubitationis,
canticum mendacij, & canticum excusatio-
nis. Cauenda sunt, & per omnem modum ca-
uenda hæc cantica. Addit etiam c. sequenti,
canticum detractionis & dubietatis de Dei
misericordia; quæ omnia opponi docet canti-
co nouo, quod charitate, humilitate, veritate,
aliisque virtutibus, & vita rectè composita
continetur, vt differit Gregor. Nyssen. tr. 2. in
titulos psalmorum c. 3.

Canticum nouum, Christus ipse.

285 Hoc quidem canticum, per Chri-
stum noui Testamenti conditorem insonuisse
orbi, verissimum est. Tamen Clemens Ale-
xandrinus initio protreptici, longè aliter ac-
cipiendum esse docet canticum nouum, quod
Deo pangendum suadet toties Dauid. Ipsum
namque Christum asserit esse hoc canticum
nouum; describens primò quidem Ver-
bum diuinum, per quod omnia facta sunt, &
vocans illud, *canticum incorruptum vniuerso-
rum, firmamentum & harmoniam omnium*. Tum
addens de Verbo homine. [Qui autem de
Dauid ortus est, & ante ipsum fuit, Dei
Verbum, lyram quidem & citharam instru-
menta inanima despiciens, cum hunc mun-
dum, atque etiam paruum mundum, nempe
hominem, & eius animam, ac corpus Sancto
spiritu, concinnasset, psallit Deo per instru-
mentum

mentum multarum vocum; & huic instrumento, nempe homini, canit. Et mox. [Pulchrum spirans instrumentum, Dominus hominem fecit ad suam imaginem. Certè ipse quoque est Dei concinnum & aptum instrumentum & sanctum, sapientia supermundana, Verbum cœlestē. Quidnam ergo vult instrumentum, Dei Verbum, Dominus & novum canticum? Patefacere oculos cæcorum, & aperite aures surdorum, & qui pedibus claudicant vel errant, ad iustitiam deducere, Deum insipientibus hominibus ostendere, interitum compescere, mortem vincere, inobedientes filios patri reconciliare. Benignum Dei instrumentum, Dominus.] Rursusque paulo post. [Meum salutare canticum, ne ita existimes esse novum, ut vas vel domum. Erat enim ante luciferum, & in principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Est autem vetus, error; res nova verò, apparet veritas.] Tandemque post aliqua. [In principio erat Verbum. Sed quoniam Verbum quidem erat ab alto petita origine divinum vniuersorum principium, & fuit & est. Quia autem nunc nomen accepit, olim sanctificatum potestate dignum, Christus, novum mihi vocatum est canticum. Hic ergo Verbum Christus, & ut nos olim essemus, erat enim in Deo, & ut benè essemus, causa fuit. Nunc autem apparuit hominibus hic ipse Verbum, qui solus est ambo, Deus & homo, & est nobis omnium causa bonorum, à quo edocti rectè vivere, ad vitam æternam transmittimur. Nam ut ait diuinus ille Domini Apostolus, gratia Dei Salutaris, omnibus hominibus apparuit, docens nos, ut abnegantes impietatem, & secularia desideria, moderatè, & iuste, & pie vivamus in hoc sæculo, expectantes beatam spem & aduentum gloriæ magni Dei & Seruatoris nostri Iesu Christi. Hoc est canticum novum, aduentus qui nunc refulsit in nobis.] Habes appetit, Christum Deum hominem de Clementis sententia, esse canticum novum quod Domino cantat quisquis ad Christi normam componit vitam. Sanè si pulcher hymnus, Dei homo, ut habet ea oratione Clementis, quanto magis Christus, agnoscendus Dei hymnus?

286 Videri porro possit Eusebius lib. 1. de demonstr. cap. 10. eodem modo accepisse canticum novum, cum exponit canticum novum de quo David psal. 39. sic enim scribit Eusebius, post multa de Christo agno & vicitima, eruditissimè (ut solet) prolata. [Quod porro sit hoc novum canticum, declarat deinceps ubi ait; Sacrificium & oblationem noluisse, corpus autem perfecisti mihi, holocausta & pro peccato non probasti. Tunc dixi, ecce venio. In capite libri scriptum est de me, ut facerem Deus voluntatem tuam: volui. Et adiungit; Annuncia mi iustitiam tuam in Ecclesia magna. Sic planè docens pro antiquis Sacrificiis & holocaustis, Christi aduentum per assumptionem humani corporis, eiusque corpus perfectum, Deo oblatum esse; ipsūque hoc Ecclesiæ suæ nunciat cum gaudio tanquam ingens mysterium, quod prophetica voce in capite libri propositum expressumque sit.] Appellat ibi perspicuè Eusebius, Christum canticum

novum, sed agit de eo prout in Eucharistia immolatur: & hoc esse ait canticum novum quod Deus immisit nobis in os, carmen Deo nostro. Nam cum dixisset, Christum pro antiquis pecorum victimis, post omnia, quasi mirabilem quandam victimam sacrificiumque eximium patri suo operatum, pro nostra omnium salute obtulisse, eiusque memoriant ut nos ipsi Deo pro sacrificio offeramus instituisse, addit hanc ipsam institutionem fuisse à Davide prophetatam, cum immisionem novi cantici in os nostrum carmen Deo nostro celebravit psal. 39. excurratque plenè & magnificè in alias de Eucharistia scripturas; ut dubium nullum super sit, quin per canticum novum ori diuinitus immisum, & carmen Deo nostro, Christum quem in Eucharistia ore sumimus, intellectum à Davide voluerit: Quia verò Eucharistia eundemmet Christum continet modo inuisibili; quem mysterium Incarnationis visibilem exhibuit mundo; propterea æquè ad rem præsentem confert Eusebij cogitatio, de Christo cantico novo.

287 Et addi potest egregius ex eodem locus, in oratione de laudibus Constantini post medium, vox Christum cum Orpheo componit, & per humanitatem veloci per musicum instrumentum, edidisse insignem melos confirmat. [Communis inquit, omnium seruator, per instrumentum humani corporis, quo se circumdedit, se beneficium omnibus præstitit, & salutarem: non aliter sanè quàm musicus, qui suam in arte peritiam per lyram declarat. Orpheus, ut infabulis Græcorum est, omnia ferarum genera cantu permulcere, & instrumenti fidibus plethra percussis, belluarum immanium furores mitigare potuit. Quæ res à Græcis & passim decantatur, & vera esse creditur: quod scilicet lyre inanimæ conuentu rum feræ manifestare, tum arbores (quæ fagi vocantur) musica suauitate delinitæ, situs suos mouere solent. Eodem modo igitur sapientissimus Dei sermo, cuius vi ac potestate omnia continentur, coherereque animis hominum, omnibus vitiorum generibus oppressis, variis curationes adhibere, & humana natura, tancquam instrumento musico à sua ipsius sapientia fabricato, in manus arcepta, cantilanas & quasi incantationes animantibus non expertibus rationis, sed eiusdem participibus occinere capit: omnesque feros motes tam Græcorum quàm Barbarorum, omnes etiam agrestes & immanes animorum perturbaciones, salutariis cælestis doctrinæ medicamentis sanauit: ægrisque animis, qui diuinum numen, in ortu rerum & corporibus peruehigabant, Deus humano corpore conclusus, velut medicus facillè præstantissimus, congruenti, & apposito remedio opem tulit.]

Eidem cogitationi de Christo cantico nouo, astipularis videtur Guilielmus Parus præfatione in cantica, sic describens canticum vetus & novum. [Canticum aliud vetus, aliud novum. Canticum vetus, est ad quod inuitatur omnis intellectualis creatura, cum dicitur, Benedicite Domino omnia opera eius. Canticum verò novum est, ad quod tantum

tantummodò inuitatur omnis terra, id est omnis ex redemptis hominibus Ecclesia, cum dicitur; *Cantate Domino canticum nouum, cantate Domino omnis terra*; vtrumque sanè canticum canit omnis terra, sed cum Sanctis Angelis, canticum vetus cantat creatori; sola verò canticum nouum cantat Redemptori. Sola, inquam, terra cantat canticum nouum: quia veritas de terra, non de cælo, orta est; id est Verbum Caro, non Angelus, factum est, & habitauit in nobis. Itaque ad Angelos canticum nouum minimè pertinet, quia vt ait Apostolus, non Angelos, sed semen Abrahæ, id est, terram, redemptrix veritas, apprehendit. Inter recentiores, Christum esse canticum nouum, agnoscit atque confirmat Benzoni- us in pl. 1. 86. c. 22.

Harmonia Cantici noui, supra Orphei, &c. melos.

189 Merito potèd Clemens laudato loco, per hunc noua (vt vocat,) *harmonia æternam modum*, longè aliter affectos fuisse mortales considerat, quàm per Amphionem, Anonemque, & Orpheum, quorum primus cantilenæ suauitate piscem inescasse, alter Thebas ædificasse; Tertius feras mansuefecisse, & arbores transplantasse referuntur: cum reuera prætextu musicæ vitæ intulerint obit perniciem, & ad seruitutem lignis ac lapidibus turpissimè seruendam, mortales adduxerint. At canticum nouum, [difficillimas feras, homines mansuefecit. Volucres quidem eos qui ex ipsis sunt leues: Serpentes verò eos qui deceptores: & leones, eos qui sunt animosi, & ad iram concitati: fures autem, eos qui sunt volupati dediti: lupos autem, eos qui sunt rapaces; lapides autem & ligna, sunt insipientes.] Probat hoc Clemens, variis ad id congeitis scripturis. Tum addit, [Has ergo omnes immanissimas feras, & tales lapides, ipse cælestis cantus in mansuetos homines transformauit. Eramus enim, eramus nos quoque, aliquando insipientes, inobedientes, errantes, seruientes volupatibus, & cupiditatibus variis, in malitia & inuidia degentes, odibiles, nos inuicem odio habentes, vt ait Scriptura Apostolica. Quando autem benignitas & humanitas apparuit Seruatoris nostri Dei, non ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam nos saluos fecit. Vide quantum porue- rit nouum canticum. Homines ex lapidibus, & homines fecit ex feris. Ij autem qui erant alioqui vt mortui, qui eius qui verè est vita non erant participes, postquam canticum solum fuerunt auditores, reuixerunt.] Efficacitatem melodiz à Christo in orbem inductæ, haud aliter expressit Amedæus Lausan. cuius illa sunt homilia 4. de laud. Deiparæ, initio. [Exul- tauit Gigas geminæ substantiæ, modulatis vocibus ex tinnulis suauissimis in cithara corporis decantare, & in carnis organo com- pacto dulcissimos sonos edere, & ineffabili concordia resonare, vt lapides suscitaret, li- gna commoueret, feras traheret; homines ab- stractus à carne, educeret in sublime. Nam suauitate mirificæ cantilenæ, suscitauit de la- pidibus filios Abrahæ, & ligna sylvarum, id

est corda Gentilium, ad fidem commouit. Feras quoque, id est feros motus, & incultam barbariem moraliter composuit, & homines ab hominibus edoctos, in numerum Deorum instituit.]

190 Hominem paulo post, Clemens Ale- xandrinus loco proximè allegato, cum citha- ra diuinitus pulsata confert; atque adeò Christum quoque, ait esse citharam, cuiusque melodiam, ait esse canticum nouum, quali Rex Citharædus Saulem à Dæmone vexa- tum, solummodò canens curauit. In quam rem subit animum quod ex Matthia Felisio in Christiana institutione ad methodum mag- istri 2. S. dist. 8. tradit Thyreus in opere de Dæmoniis c. 48. n. 16. nimirum Christum, præsertim in cruce expassum, citharam esse mysticam, cuius repræsentatione, Dauidis ci- thara materialis, Dæmonem profligari. Hoc Autor tractatus de Pass. Dom. apud Bernar- dum cap. 8. pulchrè agnouit. [Cithara (in- quit alloquens Christianam animam,) tibi factus est sponsum, cruce habente formam li- gni; corpore autem suo vicem supplente chordarum per ligni planities extensarum. Nam nisi ligno affigeretur expassus, neui- quam verborum sonum ederet tanquam ci- tharizans quibus amplius delectaretis. Ob- serua diligentius, septem chordas habet ci- thara.] Has septem chordas, ad septem Chri- sti in cruce verba, accommodat. Prosper quo- que part. 2. de promiss. cap. 25. tractans varias Christi & Dauidis analogias, sic de cithari- zatione scribit. [Suauis sono citharizans Da- uid, non tantum animalium mulcebat audi- tus, quantum etiam in ipso Saule vexationem mali Spiritus temperabat. Sic nostri manu fortis, Christi Domini citharam respicias personantem, quam ligno crucis cernis mem- brotūque suorum chordis adoratam, plectro- dum tangit Sancti Spiritus, omne animal re- plens benedictione, ipsum quoque Diabo- lum fugauit de cordibus inimicorum, pro quibus orans in cruce, suauem illum sonum protulit, dicens; *Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt.*] En quàm affabre structa, quàm dulciter resonans cithara, multo suauius quàm Threicij Vatis, multoque maiora & vberiora procreans bona.

Christus, laus Dei in Ecclesia Sanctorum.

191 Horum bonorum consideratio, fa- cit, vt Christus in ore & cogitatione San- ctorum, non nunc tantum in hac peregrin- tantium Ecclesia, sed per totam æternitate- in Ecclesia magna ad plenum expurgata, ve- réque Ecclesia Sanctorum, sit canticum no- uum, & laus Dei nunquam intermitenda. Est quidem hic Christus, gaudium & exultatio vniuersæ terræ, iuxta illud S. Ambrosij in psalmum 47. qui interpretatus verba illa Psal- tis, *fundatur exultatione vniuersa terra, mons Sion, de cælesti Hierusalem, subdit.* [Conue- nit igitur, & si ita intelligamus vt diximus: sed quia in vetustis exemplaribus aliquibus reperimus, *ἡ ὁλὴ τῆς γῆς ἀγαλλιάματα πᾶσι τῇ γῇ*, id est bona radice exultationem vniuersæ

R

terre

terræ. Sensum quidem eundem aduertimus, quia diuina in nobis Dei Patris dona laudantur; qui dedit nobis exultationem bona radice fundatam, Deum videlicet Iesum, veram & fecundissimam vitem, de qua Sacramenta fluxere cœlestia, in quibus est perpetua & diuturna lætitia; quod his abluatur omne peccatum, & conscientia interna mundet. Elocutionemque conuenire cognoscimus: quia bene radicata exultatione lætamur, qui exultamus in Christo. Sæculi enim lætitia, temporalis est; perpetua autem lætitia, eius qui gaudet in Domino.]

291. Quis autem vel tenuiter rem æstimans, dubitare possit quin electi tam felices sortem suam præ innumeris eiusdem aliquando conditionis & ordinis perspicientes, videntes se de luto fœcis ereptos, & statutos super petram, cum amore suauissimo erga Deum & Christum colloquescent, de quo infra, cum Richardo cap. 10. in Cantica; tum ingi laude Deum concelebrent per Christum, cuius interuentu tanta bonorum vbertate fruuntur? Bona namque terræ comedunt, iuxta Esaïam, id est terræ promissæ quæ Christus est, prout contra Iudaicum stuporem, bulbos & tubera in terræ bonis diuinitus promissis deputantem, interpretatur Tertullianus lib. de resurr. carnis cap. 26. Sic igitur est Christus, laus Dei perpetua in Ecclesia Sanctorum laudantiū & celebrantium Deum in firmamento virtutis eius; quod esse ipsum Christum docet S. Gregorius hom. 8. in Ezech. Cuiusmodi verò sit futurā ea Dei de Christo, & per Christum laudatio, utcumque ostendo, exhibitio perillustri de ea loco Gregorij Nysseni lib. 1. de ritualis psalmodum cap. 9. supremum (inquit,) omnium bonorum quod omnibus commune erit, nihil aliud est quam laudis diuinæ celebratio, quando sine vilo peccati periculo in omnibus complebitur; prout in postremo Psalmo habetur; *Laudate Dominum in Sanctis eius*. Vbi etiam firmamentum virtutis eius immutabilem constantiam in bono significat: Principatūque seu virtutes Dei, ostendunt naturam non ampliùs fore dominationi peccati obnoxiam; quando humana natura de cætero, secundum multitudinem magnitudinis eius laudem instituer, non iam paruum quoddam & exile resonans, sed vocis magnitudine tubam exæquans. Ait enim; *Laudate in sono tubæ*, quando etiam huius vniuersi harmoniam, & concentum imitabitur, variis & multigenis virtutibus, quasi organum Deo facta, aptis concinnisque modulis & concentibus. Nominat verò hoc figurata quadam loquendi forma Psalterium & citharam. Post cuius modulationem, seposito omni illo quod terrestre est, & mutum, vocisque expers, in tympanorum magnifico cantu consociat cœlestibus choris propriarum chordarum sonum. Chordæ autem in organo extensæ, nihil aliud fuerint, quàm ille in qualibet virtute insitus rigor, quo ad malitiam inflecti & inclinari nequit, quibus omnibus iucundus ille cymbali concentus chordis permixtus efficitur, quando sonus cymbalorum mentem excitat ut diuinos illos cætus obeat & frequenter. Quod quidem

mihî innuere videtur naturæ nostræ cum Angelis societatem; ait enim; *Laudate Dominum in cymbalis bene sonantibus*. Conuentus enim ille Angelicæ naturæ cum humana, quando humana ad finem suum peruenit, gratiam illam gratiarum actionis modulationem mutuo congressu efficit: simulque iunctis vocibus, benignitatem Dei super omnes perpetuò effulam decantant; Hoc enim cymbali cum cymbalo coniunctio significat. Cymbalum vnum est cœlestis illa Angelorum natura; alterum cymbalum est, rationalis hominum creatura; sed peccatum hanc ab illa separauit, quas cum deuò Dei benignitas copulauerit, tunc resonabit utraq; in vnum iam conflata, hymnum illum, quia ut magnus ait Apostolus; *Omnis lingua confitebitur, cœlestium, terrestrium & infernorum, Christum esse in gloria Patris*: Quo facto decantabunt hæc cymbala epiniciū, seu carnem victoriale, tanquam victoria parta ob communem iam concordiam, abolito & profligato omni bello, quo depulso, & in nihilum redacto, indefinenter ab omni spiritu, pari studio & conatu, laus & hymnus Deo in omnem æternitatem persoluetur: cum enim laus non sit speciosa in ore peccatoris, (tunc autem non sit futurus peccator sublatō omni peccato,) omnino oportet, ut omnis spiritus qui in sæculo illo erit, Dominum laudet. Id quod nunc quoque, Sanctorum super terram peregrinantium Ecclesia, usurpat; præglans iam ex hac vita perpetuum inibi munus suum, orationem iam nunc præstare, quod per æternitatem cumulatiùs, lætiùs, tranquilliusque præstabit.

Christus, Alleluia.

293. Geminum est quod Rupertus lib. 4. de diu. offic. cap. 5. Christum ait esse *Alleluia*, quod idem est, ac *Dei laudatio*, ut Theodoretus rectè notauit in Psal. 146. ac S. Hieronymus epist. 137. quæ est ad Marcellam, & multi quos proferunt Durantijs lib. 2. de ritibus cap. 20. *Laudationem concinnam* interpretatur Iustinianus quæ est, 50. ad orthodox. ubique Dei, qui solus est laudabilis & superlaudabilis. [Quam ergo Dei laudem (inquit Rupertus capite illo 5.) significat Alleluia? Illam utique illam cui dicit Deus Pater in Psalmo; *exurge gloria mea, exurge psalterium & cithara*. Gloria Patris, Dei Filius, perfecta laus, & sempiterna musica, utpote summa sapientia, quæ de corde nata eiusdem Patris, æterni musici, citharam nostræ humanitatis allumplit; quam & contractam ab inuidis & stultis pueris, qui ad cantum eius saltare debeant, rursus per gloriam resurrectionis reformauit, & inuolabile Psalterium fecit, illam inquam gloria, hæc cithara, siue Psalterium. Alleluia nostrum est. Quicquid enim superne iucunditatis auditoribus suis exhibuit, quorum beati oculi qui viderunt, & aures quæ audierunt; quicquid inquam de cœlestibus gaudiis ore suo Dominus Iesus Christus præcinnuit, Alleluia est, canticum nouum est, laus suavis est.]

Facit ad hanc rem, notatio Hebraica vocis

vocis *alleluia*, quam profert S. Germanus in
terum Ecclesiasticarum Theoria. Eam verò
non tam refero quod approbem, & Hebraicæ
radici conformem censcam, quod peritos in-
ficiari non me later, sed quod mentem S. Ger-
mani de Christo *alleluia*, aperit prodar. At
igitur S. Germanus, *alleluia*, Hebræam vocem
esse, quæ idem sonet ac *venit Deus laudate vi-
uentium Deum*. Iuxta eum enim *Al* Hebraicè,
idem est quod *venit*: sicut *el*, idem quod
Deus. *Via* idem quod *laudate viuentium Deum*.
Quæ vocis notio si vera esset, nihil posset
commodius profertur ad monstrandum quo-
modo Christus sit nostrum *alleluia*, vt Ru-
pertus affirmabat. Verè enim Christus, Deus
est, qui ad nos in carne venit, & per eam ap-
paruit. Quo mirabili & insolitæ claritatis
spectaculo percussus, id enim fert *apparitionis*
verbum vt ponderat Cassianus circa illud
Apostoli *apparuit gratia Dei Saluatoris nostri*;
lib. 2. de Incarnat. cap. 4.) excitamur ad laudan-
dum patrem, qui Deus est non mortuorum
sed viuentium. Non præsto eam notionem
esse legitimam, vt iam dixi, & eam reiecit
Humbertus Card. Syluæ candidæ lib. contra
Græcorum calumnias *sub finem*. Equè tamen
quadrat ac aliæ quatuor, quas præter propo-
sitam ex D. Hieronymo notionem, refert
Turrec. in regulâ S. Benedicti tract. 72. Quas
inter, potest ad istam ex D. Germano propo-
sitam, reduci illa quam Turrecremata ex D.
Augustino refert, (locum non signat, & ægrè
inuenietur, cum non sit D. Augustini: qui ubi-
que in huius vocis notione, approbat eam
quam ex D. Hieronymo retuli, vt videre est
serm. 18. ex 40. nouis, & epist. 178. & (æpè
abbi.) Hæc igitur est illa interpretatio *Al*
alleluia quam D. Augustino assignit Turrecre-
mata. *Al* id est *saluum* le. id est *me* *du* id est *fac*.
uid est *Domine*. Quasi *alleluia*, idem sit quod
Iesu Domine, vt sit, *alleluia* designare Chri-
stum qui est laus Dei summa & perfecta in
Ecclesia Sanctorum, sententia est Ruperti, &
S. Germani.

*Nulla inde germana ratio, cur certo anni
tempore, prematur Alleluia.*

294 Hinc verò potest non incongrua ra-
tio reddi, Ecclesiastici ritus cuius alioqui per-
obscura est expositio. Si enim *alleluia*, non
aliud est quàm quæcunque laus Dei, vt pro-
batur vocis notio fert spectato nudo vocis
corrice, quorsum Ecclesia, *alleluia* premit à
septuagesima ad Pascha? Vel saltem ab
incente Quadragesima. Quod addo quia
quamuis nunc à septuagesima omnes dimit-
tant. *Alleluia*, tamen longo tempore Benedi-
cti, *Alleluia*, retinuerunt vsque ad Quadra-
gesimam, vt eis S. Benedictus cap. 23. Regulæ
permiserat. Eumque vsus retinuerunt, etiam
post prohibitionem Synodi Francicæ, de qua
ad prædictum caput Smaragdus, & Synodus
Abbatum coacta Aquigrani sub Ludouico
Pio cit. 30. Nam Radulphus Tungrensis tanto
posterior lib. de obf. can. propos. 16. suo tem-
pore idem ab eis seruatum docet. Seruabant
item Hispanicæ Ecclesiæ, teste S. Isidoro l. 1.
de offic. cap. 3. Vt tamen saltem inuente qua-

dragesima, id est prima Dominica quadra-
gesimæ, (quæ verè est caput Quadragesimæ,
non autem Septuagesima vt malè caput ci-
tatum Regulæ Benedictinæ glossauit Ruper-
tus lib. 2. in regul. S. Bened. cap. 13.) dimittat-
ur *Alleluia* [vniuersalis Ecclesiæ consensu,
in cunctis terrarum partibus roborauit] ait
Conc. Tolet. 4. cap. 10. Quorsum verò hoc, si
Alleluia idem est quod *Laudate Dominum*? An
non etiam in Quadragesima laudandus Deus?
Vetus planè quæstio, iam olim scriptis Albi-
ni Flacci, & Caroli Magni Imperatoris dis-
cussa: & à posterioribus diuinorum officio-
rum Tractatoribus agitata; nec non à defen-
soribus Latinorum rituum aduersus Græco-
rum impugnationes, vt ab Humberto Episco-
po syluæ candidæ lib. aduersus Græcorum
calumnias: sed ita vt ægrè satisfaciant quæ
adducuntur.

Sunt qui cum D. Augustino respondeant,
melos alleluaticum, esse vocem gaudij & exul-
tationis, quæ non decet peregrinos & exules:
iuxta illud *quomodo cantabimus canticum Do-
mini in terra aliena*? Ita D. Augustinus serm.
15. ex 40. nouis, & in psal. 106. ac 110. Et per-
spicue in psal. 148. *in initio* [Propter hæc duo
tempora (inquit,) vnum quod est nunc in
tentationibus & tribulationibus huius vitæ;
alterum quod tunc erit in securitate & exul-
tatione perpetua, instituta est nobis etiam ce-
lebratio duorum temporum ante Pascha &
post Pascha. Illud quod est ante Pascha, signi-
ficat tribulationem in qua modò sumus:
quod verò nunc agimus post Pascha, signifi-
cat beatitudinem in qua postea erimus. Antè
Pascha ergo, quod celebramus hoc & agimus.
Post Pascha autem, quod celebramus, signifi-
camus, quod & nondum tenemus. Propterea
illud tempus, in ieiuniis & orationibus exer-
cemus: hoc verò tempus, relaxatis ieiuniis in
laudibus agimus. Hoc est enim *Alleluia* quod
cantamus, quod latine interpretatur, vt no-
tis, *Laudate Dominum*,] fusè idem habetur
in epistola de celebratione Paschæ, inserta
t. 9. Hieronymi quæ reuera est tantum rapso-
dia ex Augustino. Qui quod ait tempus vitæ
notari per quadragesimam, tempus verò alte-
rius vitæ per Pascha, suffragatorem haberet
Nazianzenum orat. 42. quæ est de Pasch. &
Theodorum Striditum, Catechesi 66. Huic
tamen rationi premendi *alleluia*, illud confe-
stem opponitur, quod si *alleluia* nihil aliud
sonat quàm *laudem Dei*, æquè premenda esset
latina illa precandi tessera quam loco *alleluia*
vsurpamus, per tempus quo tacetur *alleluia*;
nempe *laus tibi Domine Rex æterna gloria*. Quæ
ratio æquè pessundat omnes alias huius si-
lentij rationes, quas Durantus supra n. 7. ex
variis rerum Ecclesiasticarum tractatoribus
coaceruat.

295 Illam verò ex D. Thoma petitam,
videlicet quod *alleluia* sit vox plena gaudij,
& denotet ineffabilitatem laudis Deo debi-
tæ, quæ vt Iansenius cap. 110. concor. in hanc
rem tradit, maxime congruit Paschati, non
video quomodo approbare possimus. Præter-
quàm quod enim non consonat notioni vo-
cis ex D. Hieronymo propositæ, quorsum pro-
hibemur certo tempore potius quàm alio,

R. 2 restitui

testificari verbo, ineffabilem laudem Deo debere? Olim sanè Monachi in communi salutatione semper præmittēbant *alleluia*, vt ait D. Hieronymus epistola 27. & infantes quoque ea primū voce imbutos, vt perpetuò illam proferte discerent, ibidem tradit, ac etiam epistola 7. & in campis hoc fuisse leuamen operatum, tradit epistola 17. Arctatio igitur vsus vocis *alleluia*, ad certum anni tempus, non est iis probata qui perpetuò habebant illud in ore. Quod autem addebatur, hanc esse vocem exultationis ob ineffabilitatem laudis Deum decentis, æquè improbarunt, qui *alleluia* etiam in funeribus vsurparunt: quod Gallis olim in vsu fuit, vt libro 2. de vita S. Radegundis legere est. Vigiūllēque alibi vsū illum, liquet ex Theodoro Balsamone ad cano. 106. Conc. Carthag. Imo ex S. Hieronymo in Epitaphio Fabiolæ, idem Romæ in more fuisse, certum est. [Et iam (inquit) fama volans tanti prænuncia luctus, totius vrbis populum ad exequias congregarat. Sonabant psalmi, & aurata recta templorum, reboans in sublime quatiebat *alleluia*.]

Quare commoda ratio pressi per certum anni tempus *Alleluia*, ea est quam Rupertus profert lib. 4. de diu. offic. cap. 5. verbis illis. [Cum miserabilem antiquæ Ecclesiæ nondum redemptæ statum commemoramus, nostrumque incolatum, quia prolongatus est deplangimus, pulchro satis ordine *Alleluia* ab ore nostro tollitur; quia videlicet qui per illud significatur, illis nondum venerat; à nobis iam recessit, & ablatus est sponsus à filiis suis. Rectè hoc considerauit, qui hoc responsum cecinit *Alleluia*: *Dum præsens est, imitantur illam; & desiderant illam, cum se eduixerit.* Dum enim hic de *Alleluia* dixit, hoc quod de Sapientia scriptum est, quæ sine dubio Christus est; profectò per *Alleluia* Christum intelligi voluit; qui dum præsens esset, imitati sunt illum; & desiderauerunt eum, cum se eduixit, ascendens in cælum.]

*Aliorum de eo ritu sententia,
eodem aptata.*

296 Eodem reuoluitur ratio illa Humberti Episcopi sylux candidæ, l. aduersus Græcorum calumnias. [Quod nocem (inquit) hebdomadibus *Alleluia* intermittimus, non incongruè per nouem hebdomadas, nouem ordines Angelorum accipimus. Quorum decimus ordo, per superbiam corrucens, Angelicum numerum imminuit, & felicitatem perturbauit. Qui condolentes suæ diminutioni, & parem ruinam timentes sibi, à perfectæ laude Creatoris fuere præpediti. Quorum recuperationi & consolationi consulens omnipotens Creator, primum hominem de limo terræ formauit, qui sui generis multiplicatione damna cælestis patriæ resarciret, atque Angelorum gaudia suppleret. Qua spe Angelicus chorus ad modicum exultatus, nec mora ex lapsu ipsius hominis fuit conturbatus. Vnde ille nouem ordinum centus, in laude Creatoris remansit imperfectus, donec in Christo resurgente, resurrexit prolapsus

ille Protoplastus sibi augmento sui Collegij, & meliori spe, Angelicus exercitus gaudis in nouum *Alleluia* confurrexit totus, & in eo perstat deuotus. Quem & nos pro modulo nostro imitantes, a Septuagesima quando lapsus protoplasti in Ecclesia recitatur, *Alleluia* nouem hebdomadibus intermittimus; scilicet in Pascha, vbi Christus resurgens à mortuis, tristitiam nostram in gaudium vertit, & *Alleluia* reddit.]

Fortassis autem difficile non erit, plerisque alios qui de causa tacendi *alleluia* aliter philosophari videri possent, ad hunc sensum reducere. Plerique enim ac inter eos Blesens. ferm. 13. Durandus lib. 6. ration. cap. 24. Hugo Victor. ferm. 51. Turrecr. tract. 72. in reg. S. Bened. Autor libri de vita Eremitarum ad forem cap. 18. & quod præcipuum est Leo Papa de consecr. dist. 1. cap. *Hi duo* causam premendi à tempore septuagesimæ *alleluia*, inde ducunt quod illa septimanarum septimana, quæ à Septuagesima ad exordium passionis producit, designet septimanam annorum septem, inquam decades captiuitatis filiorum Israël sub Babylonio tyranno: quam fuisse imaginem captiuitatis humani generis sub principe tenebrarum, Christi passione solutam, grauissimè persequitur S. Hilarius in psal. 135. & in psal. 136. Hancque esse germanam rationem nominandi vnam dominicam *Septuagesimam*, & ita consequenter, rectè euincit Blesens. lib. 3. de cultu Sanctorum cap. 14. discussis & reiectis aliis de ea denominatione improbabilibus sententiis variorum autorum; præter quos legere licet apud S. Ambrosium sermonem 23. Sancto illi Doctori multè adscripto, vbi de ea denominatione peculiari modo philosophatur. Quia ergo memoria captiuitatis generis humani, adumbrata in Babylonica septuagenaria captiuitate, sub eiusdem numeri septenarij typo, recolitur à Dominica septuagesimæ. Et quia ea captiuitas soluta non est aliter quam per Christi aduentum & consummatam passionem, aint auctores prædicti, premi per tempus illud *alleluia*: non quia vox gaudij est, (id enim est postea ea communi sensu inductum:) sed quia Christus, qui absuit per tempus captiuitatis, nec venit vt in actu secundo redemptor, nisi per mortem & passionem qua redemption nostra est consummata, designatur per *alleluia*: quæ est vt vidisti ratio Ruperti. Et sanè ipse Rupertus eodem opere lib. 1. cap. 35. & lib. 7. cap. 11. rationem illam ratiō *alleluia*, eo quod tempus per quod taceatur signet tempus captiuitatis, vsurpat abique alia explicatione, vt illi alij auctores fecerunt. Signum ergo est, & Rupertum, & illos alios idem velle: hoc est vtrosque intellexisse, *alleluia* esse Christi Symbolum, seu laudis quam Deo per Christum redemptorem pangit Ecclesia. Quo pacto sumptum *alleluia*, est verè vox gaudij, & digna quæ Aggæum primum autorem habeat. Quod scribit Epiph. lib. de vita prophet. cap. 20. ait enim eum cum vidisset, Dei domum quæ prius miserè soluta ceciderat, fuisse reedificatam, cecinisse *alleluia* magno cum gaudio, iuxta prophetiam Tobie cap. 13. Nos igitur ædificari per Christum Dei domum

domum post captiuitatem cernentes, vt haber
alicubi psalmi titulus, ipsūque primarium
Dei templum Iudicae rabie solutum, denuo
excitatum agnoscences, pressum aliquandiu
alleluia resumimus, laudantes Deum per
Christum, eumque excitatum, tantæque no-
stræ in Deum laudis argumentum, signantes
per alleluia. Nec frustra hic quis tetulerit in-
signem victoriam à SS. Germano & Lupo de
fidei hostibus reportatâ, adhibita acclamatio-
ne *alleluia*, quam etiam in prælio tessera
vsurpauit exercitus candidatorum apud Cæ-
sariū lib. 4. mirac. cap. 54. Perinde enim fuit
sic acclamare, ac Victoris Domini trophæa
hostibus obicere.

Christus gloria in excelsis Deo.

297 Quæ dicta sunt de pressio aliquando
alleluia, quia significat Christum, æquæ ca-
dunt in canticum *gloria in excelsis Deo*, quod
æquæ premittitur eodem tempore, & eadem ex-
causa, vt differet tradit Leo Papa cap. *bi duo*
de consecrat. dist. 1. Nimirum hoc quoque
canticum, exhibet nobis Christum, vt per spi-
ritu habent Euthymius & Beatus lib. 1. contra
Eupandam, verbis illis. [Ie vs Christus fi-
lius Dei, de Maria, hoc est gloria in excelsis
Deo, & in terra pax.] Et verè, Christus est
perfectissima *gloria in excelsis Deo*, non modò
ratione suæ diuinitatis, vt Theodoretus ob-
seruauit in cap. 6. ad Rom. circa illud *quemad-*
modum Christus surrexit à mortuis per gloriam
Patris, id est per suam diuinitatem; sed etiam
ratione humanitatis Verbo coniunctæ, seu
quatenus est Deus homo. Idcirco enim Eph.
1. Deus Pater vocatur *pater gloria*, id est
Christi, qui est gloria in altissimis Deo.

Quoniam D. Thomas ibi lect. 6. hunc
locum aptat Christo quatenus Verbo, & id-
circo notat eodem loco esse dictum, *Deum*
Domini nostri Iesu, & patrem gloria, vt prius
membrum, pertineat ad humanitatem assūm-
ptam, cuius pater est Deus ac Dominus; pos-
terioris verò ad Christi diuinitatem, id est ad
secundam personam, cuius est pater, non Do-
minus. Videtur id velle S. Hieronymus ibi,
sic scribens. [Porro Deus Domini nostri Iesu
Christi, Pater autem gloriæ, ita intelligendus,
vt quomodo Dominus noster Iesus Christus,
ipse est sermo, sapientia, veritas, pax, iustitia,
fortitudo; ipse sit etiam gloria: secundum il-
lud quod alibi dicitur: *Apparebit gloria Dei*.
Et in omni penè veteri lege, scriptum est, su-
per tabernaculum testimonij visam esse glo-
riam Dei. Et psalmista canit; *exurge gloria*
mea, exurge. Quæ gloria illuminans suo ful-
gore mundum, templum sibi de virginali vte-
ro fabricata est. Cuius templi pater gloriæ,
efficitur Deus. Et vbi Christus gloria est, ibi
tantum pater dicitur; vbi Iesus, ibi Deus eius,
absque additamento aliquo nominatur. Ille
igitur Deus assumpti hominis, pater verò
gloriæ, sapientiæ, veritatis, dat credentibus in
filium suum, Spiritum Sapientiæ.]

Idem prius tradiderat S. Athanasius, per
illud locum quem Cyprianus. decade 9. cap. 6.
refert ex eius lucubratione contra eos qui
seruauit verbis, qui in opere nuper edito, ti-

tulum illum præferente, desideratur. Sic au-
tem habet. [Gloria dicitur *unigenitus*: & vi-
dimus gloriam eius; gloriam quasi unigeniti à
patre. Quare illud; *Deus Domini nostri Iesu*
Christi, perinde est, vt si dicatur; *Deus carnis*
Christi, *Pater gloria*, *Pater diuinitatis*. Gloriam
enim vocat Esaias Saluatorem secundum di-
gnitatem diuinitatis. Cum enim narrasset
miracula, quæ in deserto facta sunt, & euan-
gelizasset deserto, exultet, (inquit.) *solitudo*
Iordani, & *floreat* tanquam *lilium*; quoniam glo-
ria libani data est ei, & honor carmeli: Et popu-
lus meus videbit gloriam Domini, & altitudinem
Dei: & videbit omnis caro salutare Dei. Gloria
igitur est à gloria, vnde & Paulus ait: *Qui*
cum sit splendor gloria, & *figura substantia*.
Pater ergo est gloriæ, unigeniti; Deus autem
carnis Christi.

*Etiā ratione humanitatis,
verbo, coniuncta.*

298 Quamuis igitur D. Thomas, post
illos Patres, itēque ad eundem locum
Oecumenius, ac Chrysostomus, gloriam in-
terpretentur Christum, prout Verbum æter-
num quod verè est *aporrheia gloria*, & sola
limpida patris gloria, vt differet pulchrè &
latè autor libri primi de Incarnat. apud Au-
gustinum cap. 13. & 14. tamen nihil est quod
vetet, vt utrumque membrum sententiæ ex
Apostolo propositæ, videli. et *Deus Christi*, &
Pater gloria vsurpare de Christo homine,
quod fecit Apostolus 1. Timoth. 1. cum
Euangelium Christi, vocat *Euangelium gloria*
beati Dei. Item S. Ambrosius serm. 6. in psal.
118. v. 1. vbi totum psalmum 84. aptans ad
Verbum carne vestitum, illud eiusdem psalmi
vt *inhabitet gloria in terra nostra* sic enucleat.
[Quis est gloria nisi Dominus Iesus? Vnde &
Apostolus Paulus ait: *Deus Domini nostri Iesu*
Christi, *pater gloria*. Merito complacet in eo
Pater, quia patris gloria est. Hunc qui à pa-
tre separat, maiorem Patri iniuriam facit,
quem vult esse sine gloria. Hunc quisquis
æqualem Patri non putat, inferiorem & pa-
trem iudicat, cum alio verbo patrem plus
laudare non possit; vius summa laus gloriæ,
Christus est.] Tamen S. Ambrosius, æquali-
tatem cum Patre, Christo non vendicat nisi
ratione diuinæ personæ; tamen totum Chri-
stum, ex diuina persona & humanitate coa-
lescentem, vocat *patris gloriam*, & quidem
summam. Quo item modo modo S. Bernardus
serm. 1. de Annunc. tractans eundem psalmi
versum, sic ait. [Si gloria patris filius sapiens;
cum sit sapientia ipsa sapientior nemo; li-
quet profectò gloriam Patris Christum Dei
virtutem, & Dei sapientiam esse. Quia ergo
multifariè multisque modis de eo prædi-
ctum fuerat in Prophetis, quod in terris vi-
dendus esset, & inter homines conuersaturus,
quoniam modo id factum sit, vt impletis
quæ de eo per os omnium Prophetarum
dicta fuerant, habitauerit gloria in terra no-
stra, Psalmista indicat in his verbis, ac si ma-
nifestè dicat: vt verbum caro fieret, & habi-
taret in nobis, misericordia & veritas obuia-
uerant sibi, iustitia & pax q̄sultæ sunt.

R 3 Magnum

Mignum Sacramentum fratres, & diligentius perferendum, nisi & intellectus mysterio, & ipsi quoque intellectui verba decissent.)

299 Sed & Rupertus lib. 12. de victor. verbi Dei cap. 27. illud psalmi 36 exurge gloria mea, exurge psalterium & cithara, interpretatur, dictum Christum à Patre gloriam suam. [Quod erat (inquit,) illud psalterium, vel quæ cithara? Vnum idemque corpus, in sepulchro quiescens, erat psalterium, erat cithara. Erat cithara quem distentis charitatis fidebus personantem, dulcesque prædicationis sonos modulantem, Iudæi confecerant. At illa fractura citharæ, illi causa fiebat augmenti, causa successus optimi, vt surgeret psalterium decachordum; id est psalterium dulcisonum, nonquam frangendum, semper confessionis in populis, & psalmi in gentibus vocem daturum: cuius chordas manus nulla vltius rumpere posset; cuius ligni compages, deinceps nulla vis frangere prævaleret; iuxta quod ait Apostolus; *Christus resurgens ex mortuis, iam non morietur: mors illi ultra non dominabitur.* Hæc est gloria Dei Patris, quia videlicet in hoc opere suo, per magnam gloriam abundantiæ charitatis, *Exurge igitur* (inquit,) *ô gloria mea, exurge psalterium & cithara.*] Breuiter idem attigit S. Hieronymus quæst. 9. ad Hedibiam. S. item Cyrillus in exegefi de Incarnatione ad Valerianum Episcopum, quæ extat t. 6. Conc. Ephes. cap. 17. Verbum carne vestitum esse gloriam Patris, egregie tradit & multis Scripturis idem confirmat Dialog. 6. de Trinit. consonatque quod S. Augustinus quæst. 154. in Exodum, illam Mosi petitionem, *ostende mihi gloriam tuam*, interpretatur de Christo Deo homine, vera Patris gloria. Idem habet Helych. lib. 5. in Leuit. cap. 16. Quod item Ezechiel cap. 1. habet de gloria Dei super portam Orientalem, Rupertus lib. 1. in Matth. interpretatur de Christo in Deipara edito. Petrus denique Damiani serm. 45. sic scribit. [Gloria Domini intelligitur Christus, cuius fide repletus est mundus. De qua gloria cum pro adorato vitulo deprecaretur Dominum Moyses, vt parceret populo peccatori; Respondit Dominus: *Propitius ero illi. Verumtamen vivo ego, & vivit nomen meum, quia implebitur gloria mea omnis terra.* Et Psalmista: *Implebitur* (inquit) *gloria eius omnis terra.*

Tituli propositi, ratio gemina.

Christum potè esse *Dei gloriam*, duobus modis explicare possumus. Primum quia Christus, vt rectè notauit S. Chrysostomus hom. 7. ad Philipp. maximè omnium patrem glorificauit. [Nemo ita Deum honorauit. Quantum habuit celsitudinis, tantum humilitatis vicissim subiit. Queinadmodum maior est omnibus & nemo illi æqualis, ita & honorando patre cunctos superauit.] Itaque Christus in illis ipsis suis inhorationibus in quibus inglorius apparuit, maximam Patri gloriam contulit. Vnde non immeritò ex eo capite denominari potest *gloria Dei*; multo magis quàm gratia accidentalis, cui sacra litera tribuant nomen *gloria Dei*, tantum quia

per eam accipimus illustrissimum diuinæ gloriæ incentiuum, & fecundissimum argumentum. Ita sanè Prosper lib. contra Collatorem cap. 10. alias 22. accipit illud Apostoli, *omnes peccauerunt, & egent gloria Dei.* Apostolus enim continenter declarans quæ sit ea Dei gloria qua omnes egent, subdit; *iustificati gratis per gratiam ipsius.* Vnde iussit Prosper, [ergo gratia, gloria Dei est, non meritum liberati. Quis enim prior dedit ei, vt retribueretur illi? Nihil boni operis ex mortuis, nihil iustitiæ procedit ex impiis. Tota ipsorum salus, gratia est. Et idcò gloria Dei est, vt qui gloriatur, in illo cuius gloria eguit, gloriatur.] Igitur si eam ob causam, quod locuples nobis diuinæ gloriæ argumentum suppeditet, accidens emortuum & ex se oblitum, *Dei gloria* dicitur; quanto magis Christus idem nomen fortiri poterit, vnde nobis vt è feracissimo solo, diuinæ gloriæ messis vberima existit.

Respectu item nostri, non immeritò Christus dicitur *gloria Dei*, quia nullum est nobis illustrius argumentum exhibendæ Deo gloriæ, nec Deus de vilo suo opere tam gloriatur. Audi Rupertum lib. 3. in Matth. [Reddè Pater gloriosus, & hic dicit, *In quo mihi bene complacui.* Et eundem in psalmo *gloriam suam* appellat, dicens ad eum; *Exurge gloria mea.*] Quod vilius aliud Dei opus est in quo Deus æquè sibi complacere possit; quodque gloriam suam denominare meritò valeat, ac Christus in quo tam splendide micant omnes Dei perfectiones, sapientia, misericordia, amor, iustitia, potentia? Quod hic non iterò quia fuscè in hoc argumento veritas lapsa sum tractans faciem Dei. Sanè singulares iusti sunt gloria Dei, ex Chrysostomo hom. 18. in ad Corinth. multo magis Christus.

Vsus doctrina.

300 Quia autem qui Deum glorificant, glorificantur à Deo, glorificari Christum patuit, & nos maximè ad id astringimur iuxta illud Augustini tract. 25. in Ioan. [Ille dixit se filium hominis & Petrus cum dixit filium Dei viui. Optimè ille commemorabat, quod misericorditer exhibuerat: Ille commemorabat quod in claritate permanebat. Verbum Dei commendabat humilitatem suam; homo agnoscit claritatem Domini sui. Et reuera fratres, puto quia iustum est. Humiliari se propter nos, glorificemus illum nos. Non enim filius hominis propter se est, sed propter nos.] A Deo item, glorificatus meritò est Christus. Quamquam in hoc mundo sibi quidem gloriam conciliant, seque glorificauit, verum non gloriosè, ait Orig. hom. 6. in Exod. ad illud *gloriosè magnificatus est.* Erit tamen sibi *gloria gloriosa*, in cælo. Audi ipsam Origenem. [Dominus meus Iesus Christus cum carnem ex Virgine Maria pro salute nostra suscepit, glorificatus est quidem, quia venit quætere quod perierat; non tamen gloriosè glorificatus est. Dicitur enim de ipso, *quia vidimus eum, & non habebat speciem, neque decorem, & vultus eius ignobilis super filios hominum.* Glorificatus est, & cum ad crucem venit,

venit, & pertulit mortem: vis scire quia glorificatus est? Ipse dicebat; *Pater veni hora, clarifica filium tuum, ut filius tuus clarificet te.* Erat ergo ei gloria, etiam ipsa passio crucis. Verum gloria hæc, non erat gloriofa, sed humilis. Denique dicitur de eo, *humiliavit se usque ad mortem, mortem autem crucis.* De quo etiam Propheta prædixerat: *Morte turpissima condemnemus eum.* Sed & Esaias dicit de eo: *In humilitate iudicium eius sublatum est.* In his ergo omnibus, glorificatus est Dominus; sed (ut ita dicam,) humiliter non gloriosè glorificatus est. Verum quia hæc oportebat pati Christum, & sic introire in gloriam suam, cum venerit in gloria Patris & Sanctorum Angelorum, cum venerit in maiestate sua iudicare terram, quando & verum Pharaonem, id est Diabolum, interficiet spiritu oris sui; cum ergo resurget in maiestate Patris sui, & post aduentum humilitatis, secundum nobis in gloria ostendet aduentum; tunc non solum glorificatur Dominus, sed & gloriosè glorificatur, cum omnes ita honorificent filium, sicut honorificat patrem.]

Appono pro clausula insignem planè fructum, quem ex hac denominatione Christi, suppeditat Orig. idem hom. 4. in Esaiam tractans illud, *Plena est omnis terra gloria eius,* ubi

sic ait. [Olim plena domus erat gloria, nunc verò his qui super terram sunt à Seraphim prophetatur, quia futurum sit ut vniuersam terram gloria Dei mei Christus impleat. In omnibus quippe qui conuersatione sua glorificant Deum, gloria Dei est; atque ita vniuersa terra, plena est gloria Dei. Olim non omnis terra plena erat gloria Dei, sed vnus angulus terræ, quando dicebatur: *Notus in Iudea Deus, in Israël magnum nomen eius.* Gloria Deo, qui misit filium suum, ut omnis terra plena fieret gloria sua. Sed quid tibi prodest, si terra propter Ecclesias beatorum, qui ubicunque sunt, plena sit gloria Dei, tu autem non sis particeps gloriæ plenitudinis Dei? Et tu ergo labora, & in cunctis enitere ut sis gloriam Dei quærens, ut inhabitet & inueniat locum in te, & has etiam tu cum omni terra in qua est gloria Dei, plenus gloria eius. Quomoddò sit per singulos nostrum plenitudo gloriæ Dei? Si quæ facio quæ loquor, in gloriam Dei fiant, plenus sermo meus & actus sit gloria Dei. Si & processus & ingressus meus, in gloriam Dei est, si cibis, si potus meus, si omnia quæ facio in gloriam Dei fiant; & ego particeps sum istius dicti, *Plena est terra gloria eius.*]

SECTIO